

INTERPRETATIO.

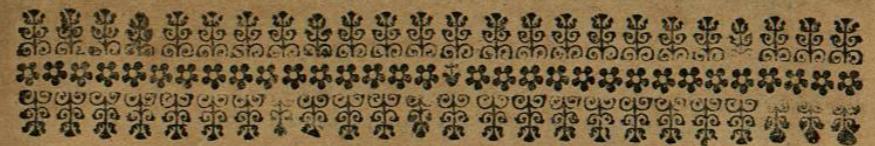
quæ ambo sunt *pericula cara*?

NOTÆ.

30. *Pretiosa pericula.*] Aurum, & quam effossa ab hominibus aut tenen-
gemmae pretiosa quidem sunt, saltem tur, aut queruntur: quippe quæ ut cor-
propter ilud, quod homo de his habet pori sic menti mortem sæpius afferunt.
præjudicium. At sunt *pericula*, non mo- Virg. 3. Aen. v. 57.
dò quandiu inclusa latent in natali se- — *Quid non mortalia pectora*
de, ex quâ non sine magno fodientis cogis
periculo possunt erui; sed etiam post- *Anni sacra fames*?

PROSA VI.

PROSA VI.

ARGUMENTUM.

PHILOSOPHIA spectatura Potentiam ex parte Poten-
tis, Subditi, & ejusdem proprietatis, videt Potentiam;
1. in improbo Magistratu vituperij, in probo non laudis majo-
ris esse causam; 2. in sola corpora sic valere, ut Potens non
minùs lædi possit, quâm lædere; 3. nec vitia fugare posse nec
infirmitatem: ex quibus concludit Potentiam, non nisi abusu
nominis, in numero bonorum ponit.

QUID autem de dignitatibus potentiaque differam, quas vos, ve-
ræ dignatis ac potestatis inscij, ^a cœlo exæquatis?

INTERPRETATIO.

^a ad cœlum usque laudando attollitis.

NOTÆ.

1. *De dignitatibus potentiaque.*] Digni-
tates & potentia sive potestas hîc conjun-
guntur: quoniam non differunt nisi
nomine: Dignitas autem, inquit Tullius
2. de Inv. est alius honesta au-
toritas, qua cultu, honore, & verecundia
digna est. Nimurum Dignitas dicitur à
digno: *dignus*, sive ut veteres scribebant
dicens à nomine Græco *δικτυς*, ut dignus
sit ille, cui æquum est obsequi:
cùm autem homo homini sit par, æquum
non potest esse hominem homini oble-
qui, nisi Deo, omnium hominum con-
ditore & rege, jubente: hinc ominus di-
gnitas ita à Deo est, ut Regi magistra-
tibusque imperantibus, tanquam per-
sonis vicibus Dei gerentibus subditi te-
nentur obsequi: Joannis 19. non habe-
res potestatem adversum me ullam, nisi ti-
bi datum esset desuper. Omnis anima, in-

quit Apostolus ad Rom. 13. potestibus
ublimioribus subdita sit: non est enim po-
testas nisi à Deo: qua autem sunt à Deo
ordinata sunt. Itaque qui resistit po-
testati, Dei ordinationi resistit: qui au-
tem resistunt, ipsi sibi damnationem ac-
quirunt, &c.

Dignitas ergo sive potestas est quædam
veluti forma, que propterea spectari
potest ex parte Potentis, ex parte Sub-
diti, & ex parte proprietatis, quæ Phi-
losophis minùs latinè loquentibus di-
citur *effectus formalis*: atque ex triplici
hîc capite Philosophia deinceps proba-
bit non solùm divitias, de quibus jam
egit, sed ipsam etiam Potentiam non ita
habere rationem boni, ut qui his cau-
erit, ille propterea habendus sit in-
felix.

5. Cūm liberum quendam ^a virum suppliciis se tyrannus adacturum putaret, ut adversum se factæ conjurationis consciens proderet, linguam ille momordit atque abscidit, & in os tyranni s̄avientis abjecit: ita cruciatus, quos putabat tyrannus materiam crudelitatis, 5. vir sapiens fecit esse virtutis. 6. Quid autem est, quod in alium facere quisquam potest, quod sustinere ab alio ipse non possit? Busiridem accipimus necare hospites solitum, ab Hercule hospite fuisse ma-
ctatum. Regulus plures ^b Pœnorum bello captos in vincula conje-
rat: sed mox ipse ^c victorum catenis manus præbuit. Ullam-ne 10. igitur ejus hominis potentiam putas, qui, quod ipse in alio potest, ne id in se alter valeat, efficere non possit?

INTERPRETATIO.

^a Zenonem, ut quidam aiunt; Anaxar-] ip̄is vīctis in vincula conjectus est.
chum, ut alij. ^b Carthaginensium. ^c ab]

NOTÆ.

5. Cūm liberum quendam virum, &c.] cens: sed cūm easdem insidias Hercu-
li pararet, ab eodem Hercule, unā cum Amphidamante filio, p̄-
postulat materia virtutis: sicut contigit Anaxarcho philosopho Democriti se-
ctori, de quo nunc Philosophia men-
tionem facit. Anaxarchus enim ille,
ut ait Cicero 2. Tuscul. cūm in manus
Cyprij Nycteontis Regis incidisset,
nullum genus supplicij deprecatus est,
neque recusavit. Hic autem in pilam
saxeam conjectus, ibique ferreis mal-
leis contulsi, tunde, inquit, tunde
Anaxarchi follem: Anaxarchum enim
non tundis: Tyranno porrò amputa-
tionem lingua minitante, linguam
dentibus abclissam in tyrannum ex-
puit.

6. Quid autem est quod in alium, &c.] Postrem quod superior potest in cor-
pus inferioris, id ipsum non raro infe-
rior in corpus superioris potest: cuius
rei multa sunt exempla, meminit Phi-
losophia Busridius & Reguli.

Busiris Neptuni ex Libyâ Epaphi
filiâ natus, crudelissimus fuit Ægyptiorum
tyrannus: hic enim hospites
suis Jovi immolabat, ne illi quidem
vati, à quo id consilij acceperat, par-

— Quis aut Eurystea durum
Aut illaudati nescit Busridis aras?
Claudian. Carm. 3. v. 254.

O mites Diomedis equi! Busridis
ara
Clementes!

Idem Carm. 18. v. 159.

Sic multos fluvio vates arente per an-
nos,
Hospite qui caso monuit placare tonan-
tem,

Inventas primus Busridis imbuit
aras

Et cecidit savi, quod dixerat, hostia
sacri.

Regulus verò Consul, qui ut ait
Plinius, fusis Salentini triumphavit,
primusque Romanorum ducum in Afri-
cam, classem trajecit, ab ipsis Cartha-
ginensibus, (quos hic Philosophia vo-
cat Pœnos), quos vicerat, reflectis pal-
pebris interfectus est.

7. Ad hæc, si ipsis dignitatibus ac potestatibus inesset aliquid natu-
ralis ac proprij boni, ^b numquam pessimis provenirent. Neque enim
sibi solent aduersa sociari. Natura respuit, ut contraria quæque jun-
gantur. Ita cūm pessimos plerumque dignitatibus fungi dubium non
sit, illud etiam liquet, ^c naturā sui bona non esse, quæ se pessimis hæ-
re patiantur. Quod quidem de cunctis fortunæ munib⁹ digniūs
existimari potest, quæ ad improbissimum quemque uberiora prove-
niunt. De quibus illud etiam considerandum puto, quod nemo du-
bitat esse fortein, cui fortitudinem inesse conspexerit: & cuicunque
10. velocitas adeat, manifestum est, esse velociem. Sic musica quidem mu-
sicos, medicina medicos, rhetorica rhetores facit. Agit enim cuiusque
rei natura quod proprium est, nec contrariarum rerum miscetur
effectibus, & ultiro, quæ sunt aduersa, depellit. ^d Atqui nec opes in-
expletam restinguere avaritiam queunt, nec potestas sui compotem
fecerit, quem vitiosæ libidines insolubilib⁹ adstrictum retinent cate-
nis; & collata improbis dignitas, non modò non efficit dignos, sed
prodit potius, & ostentat indignos. ^e Cur ita provenit? Gaudetis
enim res se aliter habentes fallis compellare nominibus, quæ facile
ipsarum rerum redarguntur effectu:

INTERPRETATIO.

^a præterea. ^b hæ. ^c secundum suam | naturam. ^d cur res ita se habet?

NOTÆ.

7. Ad hæc, &c.] III. Philosophia
consideratis subjecto, & objecto, transit
ad effectum formalem Potentiarum; quem
admodum loquuntur philosophi. Sic
autem contrahi potest hæc ipsius Philo-
sophiarum ratiocinatio. Quicquid naturā
suā bonum est, illud habentem facit
bonum, atque adeo ab eodem contra-
rium malum fugat: agit enim cuiusque
rei natura quod proprium est, nec contra-
riarum rerum miscetur effectibus, & ultiro,
quæ sunt aduersa, depellit: sic fortitudo
fortem; velocitas velocem; musica musi-
cum; medicina medicum; rhetorica rho-
torem facit. Atqui non solum Potentia,
de quā nunc agitur; sed etiam cuncta
fortuna munera, habentem non faciunt
bonum, nec ab eo contrarium malum
fugant: cūm pessimos plerumque dignitatibus
fungi dubium non sit; & cuncta fortu-
na munera ad improbissimum quemque
uberiora proveniant.

8. Atqui nec opes, &c.] Quintam
prædicta fortunæ bona nequidem illud

cuicū speciem nomenque in primis ge-
ruunt, præstare videntur: cūm neque di-
vitiae divitem; neque potestas poten-
tem; neque dignitas dignum faciat.

Non quidem divitiae faciunt divitem:
quia ha in expletam restinguere avaritiam
nequeunt: quippe quæ avaritia crescen-
tibus divitiae crescit: ita ut copia faciat
inopem. Non etiam potestas potentem
facit: quoniam hæc eum quem poten-
tem dicunt, ut pote quem laepius vitiosæ
libidines insolubilib⁹ adstrictum retinent
catenis, sui compotem non facit. Non de-
nique dignitas dignum facit: siquidem
dignitas improbis collata, non modò non ef-
ficit dignos; sed prodit potius, & ostentat
indignos. Juvenal. Sat. 8. v. 140.

Omne animi vitium tantid conspectus in
se

Crimen habet, quanto major, qui pec-
cat, habetur.

9. Cur ita provenit?] I V. Philo-
sophia ex dictis concludit, prædicta male
cūm peculiari, tūm etiam generali no-

146 ANICII MANLII SEVERINI BOETII

^{2.} Quæ si in improbissimum quemque ceciderint, quæ^a flammis Et-
næ cruentibus, quod^b diluvium tantas strages dederint? Certe, ut
meminisse te arbitror, consulare imperium, quod libertatis princi-
pium fuerat, ob superbiam consulum vestri veteres abolere cupierunt,
^{5.} qui ob eundem superbiam prius regium de civitate nomen abstulerant.
At si quando, quod perratum est, probis honores deferantur, quid in
eis aliud, quam probitas utentium placet? Ita sit, ut non virtutibus ex
dignitate, sed ex virtute dignitatibus honor accedat.

INTERPRETATIO.

^a igne voraciores. ^b aquâ rapidiiores.

NOTÆ.

^{2.} Qua si in improbissimum.] I. Philosophia agit de viro potente sive ut aiunt Philosophi de subiecto potestatis. Potens autem ille recens factus vel improbus est, vel probus. Si improbus fuerit, tantum abest, ut hic accidente potestate melior fiat ut potius, instar ignis vehementissimi, & aquæ rapidissima, idem magnas strages edat, abusus nimis suâ auctoritate: testes sunt reges, consulesque Romani. Si autem fuerit probus, non propter potestatem probitas hujus; sed propter probitatem, potestas laudatur; verum ad intelligendum id, quod nunc dicitur de regibus & consulibus Romanis, aliquid dicendum de imperio, & de variâ ejus formâ apud Romanos.

Imperium, Græcis molitria, auctore Lipsio 1. 2. polit. cap. 1. est certus ordo in jubendo, & parendo. Triplic est, inquit, Principatus, Optimatum, & Populi status. Miscentur inter se, fateor, & remittuntur aut intenduntur: sed sic ut propendeat, & præpondere semper aliqua pars, à qua jure ei nomen. Principatus, est imperium unius, qui propterea vocatur rex aut princeps. Status Optimatum, est imperium plurium, qui quodd virtute exteris videntur præstare, electio ne adipiscuntur magistratus. Status denique Populi, est imperium pluri um, qui sorte solûm magistratus ob tinent.

Has omnes Imperij formas experti sunt Romani, Primum enim habuerunt

reges, quorum postremus, inquit Florus l. 1. c. 7. fuit Tarquinius, cui cognomen Superbo ex moribus datum. Hic regnum avitum, quod à Servio tenebatur, rapere maluit, quam expectare, immisissque in eum percussoribus, scelere partam potestatem non melius egit, quam acquisierat. Deinde habuerunt consules: nam inquit idem cap. 9. Bruto Collatinoque ducibus, & auctoribus, quibus ultione sui moriens matrona mandaverat, populus Romanus ad vindicandum libertatis ac pudicitie decus, quodam quasi instinctu deorum concitatus, regem repente desistit, bona diripit, agrum Marti suo consecrat, imperium in eosdem libertatis sua vindices transfert, mutato tamen & jure & nomine. Quippe ex perpetuo annum placuit, ex singulari duplex: Ne potestas solitudine vel mora corrumporetur: consulesque appellavit pro regibus, ut consulere se civibus suis debere meminissent. Denique ut imperij Romani forma ab regibus ante ad consules venerat, sic auctore Livio, iterum mutatur ab consulibus ad Decemviro. Scilicet crescente prædictorum consulum superbiam, aut potius nondum dominâ illâ populi Romani, quæ ex pastoribus originem duxerat, feritate tandem aliquando Consulibus successerunt Decemviri, qui quodd multa tyrannicè agerent, damnati sunt eorumque potestas, tertio, ex quo in rem publicam introducta fuisset, anno sublata est.

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIÆ. LIB. II.

147

^{3.} Quæ vero est ista vestra^a expetibilis ac præclara potentia? Nonne ô^b terrena animalia consideratis, quibus qui præsidere videamini? Nam si inter mures videres unum aliquem jus sibi, ac potestatem præ cæteris vendicantem; ^c quanto movereris cachinno! ^d Quid vero si corpus species, imbecillus homine reperire queas, quos sæpe^d muscularum quoque vel morsus, vel in secreta quæque reptantium necat introitus? Quo vero quisquam jus aliquod in quempiam, nisi in solum corpus, & quod infra corpus est, fortunam loquor, possit exercere? Num quidquam umquam libero imperabis animo? Num 10. mentem firmâ sibi ratione cohærentem de statu propriæ quietis amo-
vebis?

INTERPRETATIO.

^a desiderabilis. ^b homines. ^c quantum | rideres. ^d muscarum vel minimarum.

NOTÆ.

^{3.} Quæ vero est ista præclara potentia?] II. Philosophia tractat de subditis, si ve de materia circa quam prædicta potestas exerceri potest: quod Philosophi vocari solet objectum potentie. Subiecta autem illa potentia materia neque absolute subest Potenti, neque tanta est, ut propterea potentia sit maximi facienda. Non, inquam, materia illa absolute subest Potenti: quandoquidem omnes homines, ut pote ab eadem causâ & propter eundem finem conditi, ita sunt pares, ut seclusâ divinâ voluntate, quâ alij aliis præsunt, non minus sit ridiculum hominem sibi arrogare auctoritatem in alios; quam si mu in memorem suum videbas exercere imperium: quod hic dicitur. At hæc subiecta materies tanta non est: licet enim subditus ex mente & corpore constet; non secus ac vir Potens; tamen sicut Potens suam non exercet potentiam, nisi corpore, verbo nimis, aut facto; sic homo viro Potenti non subest nisi corpore: quemadmodum Christus docuit Lucas 12. Ne terreamini ab his, qui occidunt corpus, & post hec non habens amplius quid faciant: Posse autem in corpus humum tanti non est: partim quia corpore humano nihil imbecillus; partim etiam

qui quod superior potest in corpus inferioris, id ipsum inferiori esse potest materia virtutis; aut injuria tamen potest inferior in ipsum superioris corpus exercere.

^{4.} Quid, si corpus species, imbecillus homine.] Primum enīa corpore humano imbecillus nihil reperi potest: quandoquidem musca, exiguum animal, humano corpori mortem afferre potest, sive pungendo: sicut apes, præfertim vero crabrones vulgo froliens. Virg. 4. Geor. v. 236.

illis ira modum supra est, laqueo venenum
Moribus inspirant, & spicula caca relinquent
Affixa venis, animasque in vulnera ponunt.

sive etiam viscera subeundo, ut canthrides, de quibus Cicero epist. 1. 9. ep. 21. Caius, inquit, accusante L. Crasso canthrides sumpsiisse dicitur.

Notari possunt hic duo hæc nomina, expetibilis & muscularum, quorum testem Latinum non novi: mihi diceretur desiderabilis & muscarum. Tu videris.

T ij

150 ANICII MANLII SEVERINI BOETII
itaque ¹⁰ nec illæ divitiae, nec illa potentia, nec hæc dignitas jure appellari potest. Postremò idem de totâ concludere fortunâ licet, in quâ ¹¹ nihil expetendum, nihil ^a nativæ bonitatis inesse manifestum est, quæ nec se bonis semper adjungit, & bonos, quibus fuerit adjuncta, non efficit.

INTERPRETATIO.

a propria.

NOTÆ.

mine ab hominibus donari: *gaudetis, in-*
quit, o homines, res sese aliter habentes,
falsis compellare nominibus, quæ facile ip-
sarum rerum redarguantur effectu.

^{10.} *Nec illa divitiae, &c.*] Primum enim praedicta malè peculiari suo nomine donantur: quandoquidem quæ vocantur divitiae, potentia, & digni-

tas, contrariis potius nominibus, ut dictum est, notari deberent.

^{11.} *Nihil expetendum nihil native be-*
nikatis, &c.] Deinde verò praedicta ma-
lè quoque generali nomine vocantur bona: *cum ne se bonis semper adjungant,*
nec eos, quibus fuerint adjuncta, bonos ef-
ficiant, sicut etiam dictum est.

CONSOLATIONIS PHILOSOPHIAE. LIB. II. 151

METRUM VI.

QUOD vocatur Sapphicum à muliere, quæ illud invenit. Carmen est constans ex uno genere versuum, quorum quilibet quinque pedes habens, coreum, spondcum, dactylum, & duos coreos obtinet.

ARGUMENTUM.

NERO, inquit Philosophia, cujus potestas tanta fuit, ut populos ab ortu ad occasum, à septentrione ad austrum diffusos regeret, eò devenit improbitatis, ut Româ inflamatâ, plures Senatores, fratrem, matremque ipsam interficerit: usque adeo exitiosum est, improbum fieri potentem.

NOVIAMUS quantas dederit ruinas,

INTERPRETATIO.

Scimus, quam magnas strages Nero fe- | *cerit,*

NOTÆ.

^{1.} *Novimus.*] Neminem quippe la-

tet, & ut ait Horat. I. Serm. 7.

— Opinor

Omnibus & lippis notum & tonsoribus
esse.

^{1.} *Quantas dederit ruinas.*] Nero. Hic Romanis imperavit anno à nativitate Christi circiter quinquagesimo septimo. Quandiu Senecæ, cuius praeceptis instructus fuerat, consiliis usus est, tandem optimus habitus est imperator. At praeceptor remoto, in omnia probra ac dedecora lapsus est: suæ quippe dignitatis immemor, inaudita dedit infamia, luxus, avaritia, & crudelitas argumenta. Primum enim in scenam non tragedus modò, verum etiam citharœdus prodiit. Deinde nullam ve-

stem bis induit; numquam carrucis minus mille iter fecisse traditur, soleis quidem mulorum argenteis; aureorete, purpura cocoque funibus nexit piscabatur. Præterea omnium opibus inhians, solus optabat videri dives. Postremò Roma, quam incendi justerat, culpam prenamque transtulit in Christians, quorum Principes Petrum & Paulum Apostolos morte multavit: quin Senecam magistrum; Antoniam amitam, Britannicum fratrem; Octaviam conjugem; Agrippinam matrem; seipsum tandem, dignum tantæ crudelitatis facinus, interfecit. Vide Suetonium I. 6. Pacicipua hujus tyranni facinora citharœdus prodiit. Deinde nullam ve-

deinceps exponentur.